

Yağlı Güreşlere Yönelik Tutum Ölçeğinin Geliştirilmesi*

Özbay GÜVEN¹,

Erman ÖNCÜ²

¹ Gazi Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu, Ankara, Türkiye

² Karadeniz Teknik Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu, Trabzon, Türkiye

* Bu çalışmanın özeti, 9.Uluslararası Spor Bilimleri Kongresi (3-5 Kasım 2006, Muğla)'nde sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

ÖZET

Bu araştırmanın amacı, üniversitelerin beden eğitimi ve spor bölümlerinde öğrenim gören öğrencilerin yağlı güreşlere yönelik tutumlarını ölçebilecek geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı geliştirmektir. Yağlı güreşler; yüzyıllardır devam eden millî birliğimizi ve beraberliğimizi sağlayan en önemli kültürel unsurlarımızdan biridir. Yağlı güreşlere yönelik tutumların olumlu olması; yağlı güreş kültürünün gelecek nesillere aktarımı açısından oldukça büyük önem taşımaktadır. Bu bakımdan böyle bir ölçeğin hazırlanmasının, yağlı güreşlere yönelik tutumları etkileyen etmenleri belirlemede ve olumsuzluklara yönelik tedbir almada gerekli olacağı düşüncesinden hareketle 'Yağlı Güreşlere Yönelik Tutum Ölçeği' geliştirilerek kullanıma hazır hale getirilmeye çalışılmıştır. Araştırmaya beden eğitimi ve spor bölümlerinde öğrenim gören 38'i kadın ve 85'i erkek olmak üzere toplam 123 üniversite öğrencisi katılmıştır. Ölçeğin geçerliğini test etmek amacıyla ölçekte bulunan 35 maddeye ilişkin yapılan açımlayıcı ve doğrulayıcı faktör analizinde; ölçeğin 2 faktörlü olduğu tespit edilmiş ve madde sayısı da 20'ye indirilmiştir. Madde yük değerleri I.Faktör için 0,68-0,80 ve II.Faktör için 0,60-0,80 arasındadır. Ölçeğin güvenilirliğini test etmek için ise Cronbach Alfa güvenilirlik ve iki yarı test korelasyonu (Spearman Brown) katsayısına bakılmış ve bu değerler sırasıyla 0,96 ve 0,89 olarak bulunmuştur. Sonuç olarak; bireylerin yağlı güreşlere yönelik tutumlarını ölçmek amacıyla hazırlanan "Yağlı Güreş Tutum Ölçeği"nin, yapılan geçerlik ve güvenilirlik çalışması sonucunda kullanılabilir bir ölçüm aracı olduğu tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Yağlı güreş, tutum, üniversite öğrencileri

The Development of Attitude Scale towards Oil Wrestling

ABSTRACT

The objective of this study is to develop a reliable and valid measurement tool to measure the attitude of students of Physical Education and Sport Sciences Departments in universities towards oil wrestling. Oil wrestling is one of the most important cultural elements of ours that provide national unity and integrity for centuries. Positive attitudes towards oil wrestling are of utmost importance for transferring the oil wrestling culture to next generations. Given that development of such a scale would be necessary in order to determine the factors affecting attitudes towards oil wrestling and to take required precautions across negative attitudes, it was aimed to develop and make available 'a Scale for Attitudes Towards Oil Wrestling'. The study covered 38 females and 85 males, 123 students of Physical Education and Sport Sciences Departments in universities in total. Exploratory and confirmatory factor analysis conducted for the 35 items in the scale in order to check validity of the scale revealed that the scale had 2 factors and the number of items was reduced to 20. The item load value ranges between 0,68-0,80 for Factor I and between 0,60-0,80 for Factor II. In order to test reliability of the scale, Cronbach Alfa reliability and two-halves test correlation (Spearman Brown) coefficients were checked and the said values were found as 0,96 and 0,89 respectively. As a conclusion, in the outcome of the study on reliability and validity of 'the Scale for Attitudes towards Oil Wrestling' developed to measure attitudes of individuals towards oil wrestling, it was determined that the scale is a practicable measurement tool.

Keywords: Oil wrestling, attitude, university students

GİRİŞ

Türklerde sporun geniş bir tabana yayılması ve kurumlaşması, Türklerin erken dönemlerden getirdiği gelenek birikiminin yanında, devletin kendi spor politikasından da kaynaklanmaktadır. Bu da Türklerin spor anlayışındaki gelişmişlik düzeyini göstermektedir. Türk spor geleneğindeki güreş, Asya'dan Avrupa'ya gelene kadar, Selçuklular ve Osmanlıların yeni ve değişik coğrafyalarında bazı değişikliklere uğrayarak sürekli gelişmeler göstermiş, Rumeli ve Marmara Bölgesinde yapılan güreşlerde bir senteze doğru gidilmiştir (20).

Yağlı güreş, Orta Asya kökenli 'Karakucak Güreşi'ne çok benzeyen, vücutları zeytinyağı ile yağlanmış pehlivanların çayırılık bir alanda yaptıkları bir tür serbest güreştir. Bunun yanında yağlı güreşler; farklı kültürel donanımlara, kendine özgü geleneksel/törenselle uygulamalara ve organizasyon formlarına sahip Türk sporlarından (18) olup Türklüğün ve İslâmiyet'in yaşam tarzlarından etkilenen bir gelenektir. Yağlı güreşler, Türk millî kültür unsurlarından biridir ve güreşmenin yanında bir geleneğin de yaşamasıdır (20).

Yağlı güreşler için Anadolu ve Trakya'da çeşitli organizasyonlar yapılmakla birlikte, bunların en önemlisi Edirne Sarayı'nda her yıl yapılan Tarihi Kırkpınar Yağlı Güreşleri'dir. Yağlı güreş ve özellikle Kırkpınar Güreşleri, millî ve dinî ritüelleri bünyesinde barındıran (18,19) Türk örf âdet ve geleneklerindeki yardımseverlik, misafirperverlik örneklerinin sergilendiği bir ortamın sağlanması ile birlikte yarışmayı esas alan ama asla kazanımın ön planda olmadığı, 'sportif erdem' ruhunun en güzel örneklerinin sergilendiği spor dallarından birisidir (4).

Türklüğün ve İslâmiyet'in ahlâki değerlerine sahip olan pehlivanlar, dinî olgunluğun sembolü olmanın ötesinde bahadırılık faziletlerinin de sembolüdürler. Çünkü güreşçilerin pîrlerinin gücü, pehlivanlarda toplanmıştır. Yağlı güreş; yiğitliği, cesareti, dürüstlüğü, yardımseverliği, mertliği ve cömertliği temsil eden geleneksel bir spordur. Bu açıdan örnek davranışlara sahip pehlivanlar; kin ve nefret duygularından, kötü huylardan uzak ve spor ahlâkının yarışı içerisindeyler. Yağlı güreş, ahlâki anlayışı destekleyen felsefi bir disiplinden gelmektedir. Bu da güreşte hakkaniyetli, adaletli ve eşit şartlar altında bir yarışma ortamını sağlamakta ve güreş ortamı içerisinde bulunanları bu yönde disipline etmektedir. Bu bağlamda yağlı güreşte; güreş ahlâkının ve ahlâklılığın alt yapısı oluşturulmuştur. Yine güreşteki değerler açısından, güreşte neyin değerli ve neyin değersiz olduğuna ilişkin etik davranışları ayırt eden ve bu bilinçte olan bir pehlivan kişiliği geliştirilmiştir. Bu da yağlı güreşte bir bilgi birikiminin olduğunu göstermektedir (20).

Yağlı güreşlerin en önemli sembolleri arasında; "başpehlivanlık, ağalık, boylar, kisbet, güreş havası, cazgır, ödüller ve yağcı" sayılabilir (20). Yağlı güreşlerin temel işlevleri ise aşağıdaki gibi sıralanabilir:

Toplumsal İşlevi

Yağlı güreşlerin, Türk milletinin yakınlaşması ve dayanışması bakımından toplumsal bir işlevi vardır (2). Güreşlerin en önemli özelliklerinden biri sürekliliğidir. Bunun nedeni de güreşlerin geleneksel oluşudur. Güreşlere toplumun her kesiminden insanlar katılmakta, dolayısıyla sosyal bir dayanışma ve kaynaşma ortamı oluşmaktadır. Ayrıca güreşlerde sergilenen davranış örnekleriyle seyredenlere ve güreşçilere Türk milletiyle kaynaşmasını sağlamak için şartlandırmalar da verilmektedir. Her şeyden önce seyredenler; Türk milletinin geleneklerini, millî ve dinî unsurlarını, sembollerini/simgelerini, ahlaki değerlerini ve kültürünü güreşler yoluyla öğrenmekte ve böylece yağlı güreşler yoluyla kültürün gelecek nesillere aktarımı sağlanarak millî kimliği kazandırıcı işlev de yerine getirilmektedir (19).

Dinamizm İşlevi

Güreşler Türk insanına, Türk milletinin bir üyesi olmanın mutluluğunu yaşama imkânı vermektedir. Özellikle bunalımların yaşandığı dönemlerde, Türk milletinin coşku ve duygularını bir arada dile getirmelerine imkân vermesi, kişileri tasalarından arındırması, günlük hayatın dışına çıkılarak yenilenme, canlanma, rahatlama ve ruhi bir gevşeme sağlanması, genel havayı yumuşatması, halkın kendine olan güven duygusunun yenilenmesine olanak tanınmasıyla yağlı güreşler, bir anlamda güçten düşmeyi durduran bir olgu olarak da değerlendirilmektedir (2,19).

Dinî İşlevi

Yağlı güreşlerde dinî törenler de vardır (2). Güreşlerde İslam dininin tüm dinlerden üstün olduğu yönünde bilinçlendirme işlevi sergilenmektedir. Güreşler özellikle Cuma günü başlatılmaktadır. Güreşler başlamadan önce; Pehlivanlar Mezarlığı ziyaret edilir, tüm pehlivanların ruhları için hatim indirilir, mevlit okutulur ve daha sonra topluca Cuma namazı kılınır. Cuma Namazı hutbesinde din adamlarının, pehlivanlık ve güreş üzerine konuşmalar yapmaları, dualar okumaları, pehlivanların güreşlere başlamadan önce abdest almaları, namaz kılmaları, peşrev yaparken kibleye doğru yürümleri vb. güreşlerin dini yönünü ortaya koymaktadır (19).

Estetik İşlevi

Pehlivanların güçlü bedenleri, teknik hareketleri akıcı bir şekilde sergilemeleri, yağlanmış vücutların güneşte bronz bir heykel gibi parlaması, peşrev çekerken ellerin kispetlere vurulmasından meydana gelen ahenkli şakırtılar, raks halinde kucaklaşmalar, müziğin makamları ve müzisyenlerin kıyafetleri, ağanın kıyafeti, er meydanının dekoru, renk, ses düzenlemesi yağlı güreşlerin estetik yönünü ortaya çıkaran unsurlar arasında yer almaktadır (19).

Ekonomik İşlevi

Yağlı güreşlere gelen pehlivan ve misafirler büyük harcamalar yapılarak misafir edilmekle birlikte; dereceye giren pehlivanlara da büyük ödüller verilmektedir. Ayrıca Ağa'nın açık artırmaya çıkarılan 'koç'a yüksek miktarda para vermesi, sponsorluğun ekonomik anlamda resmîleştirilmiş boyutlarını göstermektedir (19).

Siyasî İşlevi

Güreşlere belediye başkanları, bürokratlar, milletvekilleri, bakanlar, Başbakan ve Cumhurbaşkanı'nın katılması, güreşlerin siyasi otoritenin üstünlüğünü ispatlayan bir yanının olduğunu göstermektedir. Ayrıca Kırkpınar güreşlerinin başlangıç tarihinin Türklerin Rumeliyi

fethetmesiyle ilişkilendirilmesi, Osmanlı Devleti'nin Avrupa egemenliğini gösteren bir olaydır (19).

Yüzyıllardır devam eden yağlı güreşler, en önemli kültürel unsurlarımızdan birisidir. Yağlı güreşler; millî birliğimizi ve beraberliğimizi sağlayıcı işlevlere sahip olan geleneklerimizden olup, yaşatılması ve nesilden nesile aktarılması ülkemizin geleceği açısından oldukça önemlidir. Özellikle yağlı güreşlere yönelik ilgilerin oluşum süreçlerini etkileyen faktörlerin bilimsel olarak belirlenmesi bu bağlamda ayrıca bir önem arz etmektedir.

İnsanların bir bölümünün, spor dallarına yönelmeleri bir bölümünün yönelmemeleri, sporun insanlar üzerinde meydana getirdiği sosyo-psikolojik etkileşime bağlı olarak ortaya çıkmaktadır (23). Yapılan çalışmalarda da görüldüğü üzere, kişilerin spor yapmaları ve spora başlamaları üzerinde kuvvetli etki gösteren faktörler; aile, birincil gruplar, referans grupları, meslek, gelir seviyesi, yaş, cinsiyet ve serbest zaman faaliyetlerine imkân verecek ortamın varlığı şeklinde sıralanabilir (24). Bunun yanında son yıllarda yağlı güreşlere yönelik ilginin azalması ve bazı uygulamalarla asıl misyonunun dışına çıkmaya başlaması konunun hassasiyetle ele alınması gerekliliğini ortaya koymaktadır. Acaba yağlı güreşlere yönelik ilgiler ve tutumlar nasıl oluşmaktadır? Bu soru da bizi sosyal psikolojinin en önemli konularından biri olan 'tutumlar' konusuna sevk etmektedir.

Bilimsel olarak incelenmesi 19.yy'da başlayan tutum, Latince olan kökeninde 'harekete hazır' anlamına gelmektedir (3). Allport (1) tutumu, 'bireyin ilgili durum ya da nesnelere ilişkin tepkisi üzerinde dinamik ya da yönlendirici bir etki yapan, yaşantı içinde biçimlenmiş bir zihinsel ya da sinirsel hazırlık durumu' şeklinde tanımlamaktadır. Başka bir tanıma göre ise tutum, psikolojik bir sürecin herhangi bir değer yargısıyla damgalanmış bir nesne veya duruma ilişkin olarak bireyin olumlu mu yoksa olumsuz mu duygusal tepki göstereceğini belirleyen oldukça sürekliliği olan bir hazır olma durumudur (36). Tutumlar ve onların oluşması, değişmesi/değiştirilmesi, ölçülmesi genelde psikolojinin, özeldir sosyal psikolojinin önemli konularından birini oluşturmaktadır (14). Hatta pek çok yazar sosyal psikolojiyi, tutumların bilimsel incelenmesi olarak tanımlar ve yaşamda her şeyin insanların tutumlarına bağlı olduğunu ileri sürerler. Tutum konusuna bu denli önem verilmesinin nedeni; bireyin çevresine uyumunu kolaylaştıran bir sistem oluşturmalarının yanı sıra, davranışlarını da yönlendirici bir güce sahip olmalarından kaynaklanmaktadır. Tutumların davranışların gerisindeki yönlendirici güçler olduğu bilinmektedir. Tutum dinamiğinin incelenmesi ile bir yandan; tutumların işleyiş biçimi belirlenebilecek ve davranışların ön kestirimleri olanağı doğacak, diğer

yandan tutum değişimi sürecinin koşulları saptanacak ve insan davranışları, tutumları kontrol edilerek denetim altına alınabilecektir (22).

Literatür incelendiğinde, yapılan çalışmalar daha çok meslek, gelir, yaş ve cinsiyet gibi demografik değişkenlerle spor branşlarına katılım arasındaki ilişkiler üzerine yoğunlaşmıştır. Oysaki davranışların arkasında tutum gibi önemli bir güç bulunmaktadır. Bu açıdan bakıldığında, bireylerin sportif branşlara yönelik tutumlarının tespit edilmesinin önemi de ortaya çıkmaktadır. Gerek yurtdışında (10,13,26,37) gerekse de yurtiçinde (12,17,28,30,32,33,42) beden eğitimi dersine yönelik tutum ölçeği geliştirme çalışmalarının yapıldığı görülmekle birlikte literatürde spor branşına yönelik tutum ölçeği geliştirme çalışmalarının başlıcalarının; Basketbol Tutum Ölçeği (27) ve Futbol Tutum Ölçeği (29) olduğu gözlenmiştir.

Buradan hareketle bu araştırmanın amacı, üniversite öğrencilerinin yağlı güreşlere yönelik tutumlarını ölçebilecek geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı geliştirmektir. Yağlı güreşlere yönelik tutumların oluşumunda etkili olan süreçlerin bilimsel olarak incelenmesi sonucu elde edilecek bulgular, spor ve kültür politikalarına yön vermek açısından oldukça önemlidir. Özellikle de beden eğitimi ve spor alanında çalışan kişilerin konuyla ilgili tutumları ayrıca bir hassasiyet taşımaktadır. Bu bakımdan böyle bir ölçeğin hazırlanmasının, tutumları etkileyen etmenleri belirlemede ve olumsuzluklara yönelik tedbir almada gerekli olacağı düşüncesinden hareketle 'Yağlı Güreşlere Yönelik Tutum Ölçeği' geliştirilerek kullanıma hazır hale getirilmeye çalışılmıştır. Yağlı güreşlere yönelik tutumlar belirlenerek günümüzde Türk insanı için yağlı güreşlerin ne anlam ifade ettiği tespit edilebilecek ve tutumları olumlu yönde değiştirmek için çalışmalar yapılabilir.

MATERYAL VE YÖNTEM

Araştırmada; mevcut durumu ortaya çıkarmayı amaçlayan, betimsel ve taramaya yönelik bir yöntem kullanılmıştır. Okul tabanlı olarak planlanan bu çalışma, teorik ve uygulama olmak üzere iki aşamadan oluşmuş; ilk aşamada konuyla ilgili literatür taranmış; ikinci aşamada ise, ölçme aracının geliştirilmesine yönelik geçerlik ve güvenilirlik analizleri yapılmıştır.

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu; 2005-2006 eğitim-öğretim yılı bahar yarıyılında, Ankara il merkezindeki farklı üniversitelerin 'beden eğitimi ve spor' ile ilgili bölümlerinde öğrenim gören toplam 123 üniversite öğrencisi oluşturmaktadır. Araştırmaya 38 kadın (%30,9) ve 85 erkek (%69,1) öğrenci katılmıştır. Örneklemi oluşturan öğrencilerin 6

(%4,9)'sı akademik başarı durumunu zayıf, 59 (%48)'u orta ve 58 (%47,2)'si iyi olarak değerlendirmiştir. Öğrencilerin 69 (%56,1)'u takım sporlarıyla, 26 (%21,1)'sı bireysel sporlarla, 8 (%6,5)'i raket sporlarıyla, 14 (%11,4)'ü mücadele sporlarıyla, 2 (%1,6)'si doğa sporlarıyla yakından ilgili olup 4 (%3,3)'ü ise herhangi bir spor dalıyla ilgili olmadığını belirtmiştir. Araştırmaya katılan öğrencilerin 45 (%36,6)'i spor kulüplerine bağlı olarak spor yapmakta, 78 (%63,4)'i ise spor kulüplerine bağlı olmadan spor yapmaktadırlar. Örnekleme oluşturan öğrenciler gelir durumlarını şöyle değerlendirmişlerdir: 8 (%6,5) öğrenci düşük, 15 (%12,2) öğrenci ortanın altı, 69 (%56,1) öğrenci orta, 26 (%21,1) öğrenci ortanın üstü ve 5 (%4,1) öğrenci yüksek. Öğrencilerden 28 (%22,8)'i tanıdıkları arasında yağlı güreşlerle ilgilenen birisinin olduğunu, 95 (%77,2)'i ise olmadığını belirtmiştir.

Ölçme Aracının Geliştirilmesi

Ölçme aracının geliştirilmesi aşamasında, çalışma evreninde tesadüfi olarak belirlenen bazı öğrencilerle karşılıklı görüşmeler yapılmış daha sonra 20 öğrenciye 'açık uçlu soru anketi' ile uygulama yapıp öğrencilerin konu ile ilgili görüşleri yazılı olarak alınmıştır. Toplanan açık uçlu anket formlarına içerik analiz uygulanarak tutum konusu ile doğrudan ilgili ve ilgili olduğu kabul edilen ham ifadeler oluşturulmuştur. Oluşturulan ham ölçek ifadeleri beden eğitimi ve spor anabilim dalı öğretim elemanları ve ölçme ve değerlendirme anabilim dalı öğretim elemanlarının görüş ve değerlendirmelerine sunulup daha önce başka araştırmacılar tarafından çeşitli konularda hazırlanan tutum ölçeklerindeki ölçek ifadeleriyle kıyaslanmıştır. Tutum ölçeğine ilişkin maddeler yazılırken öncelikle tutum ve tutum ölçülmesine ilişkin literatür taraması yapılmış, tutumun boyutları gibi tutuma ilişkin kuramsal yapıya uygun hususlar dikkate alınmıştır. Burada öncelikle maddelerin kapsam geçerliliğinin sağlanmasına çalışılmıştır. Bu incelemeden sonra, anketin uygulanacağı örnekleme benzer 10 kişiye anketi bire-bir uygulayıp tepkileri alındıktan sonra ankete son şekli verilmiştir.

'Yağlı Güreşlere Yönelik Tutum Ölçeği', başlangıçta 40 ifadeden oluşmuş, ancak uzman görüşleri, öğrenci dönütleri ve tutumun bilişsel, duyuşsal ve davranışsal öğeleri dikkate alınarak ölçekteki madde sayısı 35'e indirilmiştir. Bu ifadelerden 18'i olumlu, 17'si olumsuzdur. Üniversite öğrencilerinin yağlı güreşlere yönelik tutumlarını ölçmek amacıyla geliştirilen ölçek, 5'li Likert tipindedir. Olumlu tutum ifadelerinin seçenekleri "Tamamen Katılıyorum, Katılıyorum, Kararsızım, Katılmıyorum, Hiç Katılmıyorum" şeklinde sıralanmış; 5, 4, 3, 2 ve 1 şeklinde puanlanmıştır. Olumsuz ifadelerin seçenekleri ise 1, 2, 3, 4 ve 5 şeklinde ters olarak puanlanmıştır.

İşlem

Araştırmada kullanılan veri toplama araçlarının uygulaması, öğrencilerin serbest zaman dilimleri içerisinde gerçekleştirilmiştir. Yönergede, araştırmacının amacı ile ilgili gerekli açıklamalar yapılarak veri toplama araçlarının doldurulması hakkında detaylı bilgilere yer verilmiştir. Veri toplama araçları, öğrenciler tarafından gönüllü olarak doldurulmuştur. Araştırmacı tarafından toplanan anket formları, kontrol edilerek eksik veya yanlış doldurulanlar araştırma dışında tutulmuştur. Daha sonra üniversite öğrencilerine uygulanan anketlerin geçerli ve kabul edilebilir nitelikte olanları, değerlendirilmek üzere kodlanarak bilgisayar ortamına aktarılmıştır.

Verilerin Analizi

Öğrencilerden derlenen veriler, SPSS 16.0 ve LISREL 8.54 bilgisayar paket programları kullanılarak analiz edilmiştir. Verilerin geçerlik ve güvenilirliğine kanıt sağlamak amacıyla yapılan analizler aşağıda sunulmuştur:

1. Verilerin faktör analizine uygunluğunu saptamak amacıyla, Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) ve Barlett Sphericity testi,
2. Faktör yapısını belirlemek amacıyla, döndürülmemiş ve asal eksenlere göre döndürülmüş (Varimax) temel bileşenler analizi,
3. Faktör yapısına kanıt sağlamak amacıyla, tutum ölçeği ve alt faktörler arasında korelasyon testi, doğrulayıcı faktör analizi,
4. Güvenirliliğe kanıt sağlamak amacıyla Cronbach Alpha ve Spearman Brown katsayıları,
5. Madde geçerliliğine kanıt sağlamak amacıyla madde-toplam test korelasyonları.

BULGULAR

Aşağıdaki tabloda, çalışma kapsamına alınan örneklemin yeterliliğini belirlemek amacıyla yapılan analiz sonuçları sunulmuştur.

Tablo 1. KMO ve Barlett Testi Sonuçları

Kaiser-Meyer-Olkin Örnekleme Uyum Ölçüsü		0,95
	X ²	4282,60
Barlett Küresellik Testi	Sd	595
	p	0,000

Tablo 1 incelendiğinde KMO (Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy) değerinin

0,95; Barlett Testinin de anlamlı (4282,60) olduğu görülmektedir ($p < 0,001$).

Tutum ölçeğinde bulunan 35 maddeye ilişkin ilk faktör analiz sonuçlarına göre faktör sayısı 3 olarak belirlenmiştir. Daha sonra yapılan analizlerde düşük faktör yüküne sahip ve farklı faktörlerde birbirine yakın yük değerleri veren maddeler çıkartılarak faktör sayısı 2'ye madde sayısı da 20'ye indirilmiştir. Aşağıdaki tabloda tutum ölçeğine ait faktör analizi sonuçları sunulmuştur.

Faktör döndürme sonrasında, birinci faktörde yer alan maddelerin faktördeki yük değerleri 0,68-0,80 arasında değişmektedir. Aynı değerler, ikinci faktörde yer alan maddeler için 0,60-0,80 arasındadır (Tablo 2). Aşağıdaki tabloda tutum ölçeğini oluşturan

iki faktöre ilişkin özdeğerler, varyans yüzdeleri ve toplam varyans yüzdelerine ait sonuçlar sunulmuştur.

Tablo 3 incelendiğinde önemli olarak belirlenen faktörlerden birincisinin, ölçeğe ilişkin toplam varyansın %60,19'unu ve ikinci faktörün de %7,43'ünü açıkladığı görülmektedir. İki faktörün açıkladıkları toplam varyans ise %67,62'dir. Tutum ölçeği alt faktörleri ve faktörlerde yer alan maddeler aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

Tablo 4 incelendiğinde ölçeğin birinci faktörünün 11 ve ikinci faktörünün de 9 maddeden oluştuğu görülmektedir. Bu maddelerden 12'si olumlu, 8'i olumsuzdur. Aşağıdaki tabloda, tutum ölçeği ve alt faktörleri arasındaki korelasyon sonuçları sunulmuştur.

Tablo 3. Tutum Ölçeği Faktör Yapısı

Faktör	Özdeğer	Varyans Yüzdesi (%)	Toplam Varyans Yüzdesi (%)
1	12,04	60,19	60,19
2	1,49	7,43	67,62

Tablo 2. Tutum Ölçeği Açıklayıcı Faktör Analizi Sonuçları

Madde No	Faktör Ortak Varyansı	Faktör-1 Yük Değeri	Döndürme Sonrası Yük Değeri	
			Faktör-1	Faktör-2
30	0,79	0,85	0,80	
26	0,75	0,82	0,79	
28	0,70	0,77	0,78	
27	0,78	0,87	0,75	
31	0,62	0,73	0,74	
25	0,66	0,77	0,73	
11	0,72	0,83	0,73	
13	0,72	0,84	0,72	
32	0,66	0,79	0,71	
23	0,56	0,69	0,70	
20	0,56	0,71	0,68	
4	0,74	0,78		0,80
2	0,72	0,77		0,78
6	0,70	0,75		0,78
33	0,76	0,82		0,78
1	0,71	0,79		0,76
18	0,81	0,88		0,74
34	0,61	0,70		0,73
29	0,49	0,65		0,63
3	0,49	0,67		0,60

Tablo 4. Ölçek Alt Faktörleri ve İlgili Maddeleri

Faktör	Madde No	Maddeler
Faktör-1	30	Yağlı güreşleri gereksiz buluyorum.
	26	Yağlı güreşlerin önemi bence çok büyük.
	28	Yağlı güreşler hakkında bilgi sahibi olunması gerekir.
	27	Yağlı güreşler hakkında bir şey bilmesem de olur.
	31	Yağlı güreşlerle ilgilenen sporcular teşvik edilmelidir.
	25	Yağlı güreş bana göre bir saçmalık.
	11	Yağlı güreşlerle ilgilenmek zamanı boşa harcamaktır.
	13	Yağlı güreşler olmasa da olur.
	32	Yağlı güreşlerden öğrenilebilecek çok şey olduğunu düşünüyorum.
	23	Medyada yağlı güreşlerle ilgili haberlere yeterince yer verilmediğini düşünüyorum.
	20	Yağlı güreş geleneğini yaşatmak için çalışılmalıdır.
	Faktör-2	4
2		Yağlı güreşlerle ilgili gelişmeleri takip ederim.
6		Yağlı güreşlerle ilgili bir program görürsem mutlaka seyredirim.
33		Yağlı güreşlerden müthiş keyif alıyorum.
1		Yağlı güreşlerle ilgili bir yazı görürsem okurum.
18		Yağlı güreş bence çok zevkli.
34		Yağlı güreşlerle ilgilenme ihtiyacı hissetmiyorum.
29		Kendimi yağlı güreşlere çok uzak hissediyorum.
3		TV'de yağlı güreşlerle ilgili bir program görürsem başka kanala geçerim.

Tablo 5. Tutum Ölçeği ve Alt Faktörler Arasındaki Korelasyonlar

	Ölçek	Faktör 1
Faktör 1	0,95*	
Faktör 2	0,94*	0,78*

* p<0,01

Tutum ölçeğinden elde edilen puanlarla, alt faktörlere ait puanlar arasındaki korelasyon katsayıları 0,01 düzeyinde anlamlı bulunmuştur (Tablo 5). Açımlayıcı faktör analizi ile elde edilen yapı, doğrulayıcı faktör analizi ile test edilmiştir. Önerilen modifikasyonlar doğrultusunda yapılan birinci düzey doğrulayıcı faktör analizi sonucunda elde edilen uyum değerleri aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

Tablo 6 incelendiğinde X^2/sd , Root Mean Square Error of Approximation (RMSEA), Root Mean Square Residuals (RMR), Standardized Root Mean Square Residuals (SRMR), Comparative Fit

Index (CFI), Goodness of Fit Index (GFI), Adjusted Normed Fit Index (AGFI), Normed Fit Index (NFI) ve Non-Normed Fit Index (NNFI) uyum değerlerinin sırasıyla 1,26; 0,05; 0,04; 0,04; 0,99; 0,86; 0,81; 0,97 ve 0,99 olduğu görülmektedir. Aşağıdaki tabloda tutum ölçeği güvenilirlik analizi sonuçları sunulmuştur.

Ölçekteki 20 madde için Cronbach Alfa 0,96; Spearman Brown iki yarı test korelasyon katsayısı da ölçeğin tümü için 0,89'dur (Tablo 7). Aşağıdaki tabloda tutum ölçeğini oluşturan maddelere ilişkin ortalama, standart sapma, madde-toplam korelasyonu ve madde silindiğinde güvenilirlik katsayısına ait sonuçlar sunulmuştur.

Tablo 7. Tutum Ölçeği Güvenirlik Analizi Sonuçları

	Cronbach Alfa	Spearman Brown
Ölçek	0,96	0,89
Faktör 1	0,95	0,95
Faktör 2	0,94	0,90

Tablo 6. Tutum Ölçeği Doğrulayıcı Faktör Analizi Sonuçları

X^2	sd	X^2/sd	RMSEA	RMR	SRMR	CFI	GFI	AGFI	NFI	NNFI
205,84	163	1,26	0,05	0,04	0,04	0,99	0,86	0,81	0,97	0,99

Tablo 8. Madde-Toplam Test Korelasyon Sonuçları

Madde No	Ort	Ss	Madde Toplam Korelasyonu	Madde Silindiğinde Cronbach Alfa
30	3,95	1,02	0,82	0,96
26	3,84	1,07	0,78	0,96
28	3,98	1,00	0,73	0,96
27	3,70	1,06	0,84	0,96
31	4,07	0,78	0,69	0,96
25	4,17	0,91	0,74	0,96
11	3,86	1,00	0,79	0,96
13	3,85	1,10	0,81	0,96
32	3,59	0,95	0,75	0,96
23	3,95	0,95	0,65	0,96
20	4,28	0,89	0,67	0,96
4	2,94	1,35	0,76	0,96
2	2,44	1,11	0,76	0,96
6	3,11	1,09	0,73	0,96
33	3,04	1,16	0,80	0,96
1	3,20	1,18	0,77	0,96
18	3,31	1,07	0,87	0,96
34	3,00	1,13	0,68	0,96
29	2,76	1,19	0,62	0,96
3	3,33	1,20	0,64	0,96

Tablo 8 incelendiğinde madde-toplam test korelasyonlarının 0,62 ile 0,87 arasında değiştiği ve maddelerin her birinin ölçekten atıldığı takdirde güvenirlik katsayısını (Cronbach Alfa) azaltmadığı görülmektedir.

Ölçekten elde edilecek toplam puanlar 20 ile 100 arasında değişmektedir. Her bir faktör için alınabilecek minimum ve maksimum puanlar sırasıyla birinci faktörde 11-55 ve ikinci faktörde 9-45 şeklindedir. Bu çalışma kapsamında ölçekten alınan en yüksek toplam puan 100, en düşük toplam puan ise 21'dir. Tutum ölçeği çalışmasında puan ortalaması 70,36 ve standart sapma 16,41 olarak bulunmuştur.

TARTIŞMA

Çalışma kapsamına alınan örneklem yeterliliğini belirlemek amacıyla yapılan analizler sonucunda; KMO 0,95; Barlett testi sonucu anlamlı bulunmuştur ($X^2=4282,60$; $p<0,001$). Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy (KMO) katsayısı ve Barlett Sphericity Testi, verilerin faktör analizi için uygunluğunu belirlemek amacıyla kullanılır. KMO'nun 0,60'dan yüksek ve Barlett testinin anlamlı çıkması verilerin faktör analizi için uygun olduğunu gösterir (8). KMO değerinin 1'e yaklaştıkça mükemmel, 0,50'nin altında ise kabul edilemez (0,90'larda mükemmel, 0,80'lerde çok iyi, 0,70'lerde ve 0,60'larda vasat, 0,50'lerde kötü) olduğu belirtilmektedir (40). Faktör analizinde ayrıca evrendeki dağılımın normal olması gerekmektedir. Verilerin çok değişkenli normal dağılımdan geldiği Barlett testi ile sınımlanmaktadır. Bu test sonucunda elde edilen *chi-square* test istatistiğinin anlamlı çıkması,

verilerin çok değişkenli normal dağılımdan geldiğinin göstergesidir (11). Test sonuçları verilerin faktör analizi için uygun olduğunu göstermektedir.

Ölçeğin faktör yapısını belirlemek amacıyla yapılan analizler sonucunda; iki faktörün ölçeğe ilişkin birlikte açıkladığı ortak varyansın %67,62; ölçeği oluşturan maddelere ilişkin faktör yüklerinin 0,60-0,80 arasında, tutum ölçeğinden elde edilen puanlarla alt faktörlere ait puanlar arasındaki korelasyonların da 0,78-0,95 arasında olduğu görülmektedir. Maddelerin ortak faktör varyanslarının 1'e yakın ya da 0,66'nın üzerinde olması iyi bir çözümdür, ancak uygulamada bunu karşılamak genellikle zordur. Ortak faktör varyanslarının yüksek olmasının, modele ilişkin açıklanan toplam varyansı artıracak dikkate alınmalıdır (8). Bu değerler 0,50'nin üzerinde ise bulunan faktör sayısının yeterli olduğuna karar verilebilir (6). Verileri en uygun şekilde temsil edecek faktör sayısı, her faktör tarafından açıklanan toplam varyans yüzdesi ile belirlenir. Toplam varyans, her değişkenin varyansının toplamıdır. Modele alınacak faktör sayısı, öz değerleri birden büyük olan faktörlerin sayısı kadardır (5,41). Maddelerin yer aldıkları faktördeki yük değerlerinin 0,45 ya da daha yüksek olması seçim için iyi bir ölçüttür. Ancak uygulamada az sayıda madde için bu sınır değer, 0,30'a kadar indirilebilir. Bir faktörle yüksek düzeyde ilişki veren maddelerin oluşturduğu bir küme var ise bu bulgu, o maddelerin birlikte bir kavramı-yapıyı-faktörü ölçtüğü anlamına gelir (8). Analize dâhil değişkenlerle ilgili toplam varyansın 2/3'ünün kapsandığı faktör sayısı, önemli faktör sayısı olarak

değerlendirilir. Özellikle sosyal bilim uygulamalarında bu değere ulaşmak zor olduğu için tek faktörlü ölçeklerde açıklanan varyansın en az %30, çok faktörlü ölçeklerde ise daha fazla olması beklenir (6). Öz değer, hem faktörlerce açıklanan varyansı hesaplamada hem de önemli faktör sayısına karar vermede dikkate alınan bir katsayıdır. Faktör analizinde başlangıçta, genel olarak öz değeri 1 ya da 1'den büyük olan faktörler önemli faktörler olarak alınır (8). Elde edilen bulgular, ölçeğin tatmin edici düzeyde geçerli bir ölçek olduğunu göstermektedir.

Tutum ölçeğinin faktör yapısına kanıt sağlamak amacıyla yapılan birinci düzey doğrulayıcı faktör analizi sonucunda $\chi^2/sd = 1,26$; RMSEA = 0,05; RMR = 0,04; SRMR = 0,04; CFI = 0,99; GFI = 0,86; AGFI = 0,81; NFI = 0,97 ve NNFI = 0,99 değerleri elde edilmiştir. χ^2/sd , oranının 2'nin altında olması model ile veriler arasında mükemmel bir uyum olduğunu göstermektedir (34,40). RMSEA, RMR ve SRMR'nin 0,05'a eşit ve küçük, olması mükemmel uyum (7), CFI'nin 0,95'e eşit ve büyük olması mükemmel uyum (21,38), GFI'nin 0,90'a eşit ve büyük, AGFI'nin 0,85'e eşit ve büyük olması kabul edilebilir uyum (34), NFI ve NNFI'nin da 0,95 ve üzerinde olması mükemmel uyuma işaret etmektedir (21,38). GFI ve AGFI dışındaki tüm uyum indekslerinin kabul edilebilir sınırlar içinde olduğu görülmektedir. GFI ve AGFI indeksleri, örneklem büyüklüğüne çok duyarlı olduğu için büyük örneklemelerde daha uygun değerler vermektedir (35,38,39). Bununla birlikte Marsh ve Balla (15) ve Frias ve Dixon (25), GFI'nin 0,85 ve üzerinde olmasını model-veri uyumu için yeterli kabul etmektedir. Doğrulayıcı faktör analizi sonucunda elde edilen bulgular, açılımlı faktör analizi sonucu elde edilen faktör yapısının doğrulandığını göstermektedir.

Ölçeği oluşturacak maddeler ve ölçeğin güvenilirliğini belirlemek amacıyla yapılan analizler sonucunda; ölçek ve alt faktörler için Cronbach Alfa güvenilirlik katsayısının 0,94-0,96; Spearman Brown iki yarı test korelasyon katsayısının 0,89-0,95; madde-toplam test korelasyonlarının da 0,62-0,87 arasında değiştiği ve maddelerin her birinin ölçekten atıldığı takdirde güvenilirlik katsayısını (Cronbach Alfa) azaltmadığı görülmektedir. Cronbach Alpha, ölçeğin güvenilirliği belirlenirken, ölçeğin tümü ve her bir alt ölçek için iç tutarlılık anlamında kullanılan bir güvenilirlik katsayısı hesaplama biçimidir (16). İki yarı test güvenilirliği ise, testin maddelerinin tek-çift, ilkyarı-sonyarı veya yansız olarak iki eş yarıya ayrılarak testin iki yarısı arasındaki ilişkiden hareketle Spearman Brown formülü kullanılarak testin tamamı için hesaplanan korelasyon katsayısı ile açıklanır. Testi yarılama yöntemi olarak da bilinen iki yarı test güvenilirliği, elde edilen test puanları arasındaki tutarlılığı gösterir (8). Hesaplanan güvenilirlik

katsayısının 0,70 ve daha yüksek olması test puanlarının güvenilirliği için genel olarak yeterli görünmektedir (8,9). Madde-toplam puan korelasyonu, test maddelerinden alınan puanlar ile testin toplam puanı arasındaki ilişkiyi açıklar. Madde-toplam korelasyonunun pozitif ve yüksek olması, maddelerin benzer davranışları örneklediğini ve testin iç tutarlılığının yüksek olduğunu gösterir. Madde-toplam korelasyon katsayılarının, testin toplanabilirlik özelliğini bozduğu için negatif olmaması ve en az 0,20 olması öngörülmektedir (8,31). Güvenirlilik analizi sonucunda elde edilen bulgular, ölçeğin güvenilir bir ölçek olduğunu göstermektedir.

Sonuç ve Öneriler

Çalışma kapsamında yapılan analizler sonucunda tutum ölçeğinin kullanılabilir bir ölçüm aracı olduğu tespit edilmiştir. Üniversite öğrencilerinin yağlı güreşlere yönelik tutumlarını ölçmek amacıyla hazırlanan ölçeğin yapılan geçerlik ve güvenilirlik çalışması sonucu elde edilen bulgular, 20 madde ve 2 alt faktörden oluşan ölçeğin üniversite öğrencileri üzerinde geçerli ve güvenilir bir biçimde kullanılabileceğini göstermektedir.

Ölçekte yer alan maddelerin onbiri birinci faktörde ve dokuzu da dördüncü faktörde toplanmıştır. Faktörlere, maddelerin içerikleri dikkate alınarak isim vermeye çalışılmıştır. I.Faktörde yer alan maddelerin tümü yağlı güreşlerin nasıl algılandığıyla ilgili olduğundan bu faktöre 'Algısal Boyut', II.Faktörde yer alan maddeler yağlı güreşlere yönelik ilgileri kapsadığından bu faktöre de 'İlgi Boyutu' ismi verilmiştir. I.Faktöre '*Yağlı güreşleri gereksiz buluyorum.*' ve II.Faktöre '*Yağlı güreşlerle ilgili bir program görürsem mutlaka seyredirim.*' ifadeleri örnek olarak verilebilir.

Geliştirilen ölçek aynı zamanda tek faktörlüdür. Başka bir deyişle, maddelerin döndürülme öncesindeki Faktör 1 yük değerlerinin (0,65-0,88) ve tek başına açıkladığı varyansın (%60,19) yüksek olması ölçeğin genel bir faktöre de sahip olduğunu göstermektedir. Bu nedenle, ölçeğin, iki faktörlü olarak kullanılmasının yanı sıra tek faktörlü de kullanılması uygun görülmektedir.

Bundan sonra yapılacak çalışmalarda ölçeğin farklı gruplar üzerinde uygulanmasının, ölçeğin geçerliği ve güvenilirliğine katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Öğrencilerin, yağlı güreşlere yönelik tutumlarının tespit edilmesi ile kültür-spor bağlamında politika ve planlamalara temel olabilecek verileri ortaya koyarak, yeni projelere ve hizmetlere yön vermek mümkün olabilecektir. Araştırmanın ayrıca Millî Eğitim Bakanlığı, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü ve Yüksek Öğretim Kurulu gibi kültürel mirasın korunması ve genç nesillere aktarılmasında etkili

olabilecek sorumlu ve ilgili kuruluşlara yardımcı olabileceği düşünülmektedir.

KAYNAKLAR

- Allport GW. *Attitudes*. 1935. In: Fishbein M (Editor). *Attitude Theory and Measurement*, NY: John Wiley and Sons Inc., 1967. Aktaran: Erkuş A. *Psikometri Üzerine Yazılar*. Ankara: Türk Psikologlar Derneği Yayınları, 2003; 151-152.
- And M. *Osmanlı Şenliklerinde Türk Sanatları*. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları:529, Sanat Eserleri Dizisi:2, 1982; 2-8.
- Arkonacı SA. *Sosyal Psikoloji*. Değiştirilmiş ve Genişletilmiş 2.Baskı, İstanbul: Alfa Basım Yayım Dağıtım, 2001; 158.
- Atabeyoğlu C. *Geleneksel Türk Güreşi ve Kırkpınar*. İstanbul: TMOK Yayınları, No:5, 2000.
- Balcı A. *Sosyal Bilimlerde Araştırma*. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi, 1995; 283.
- Bayram N. *Sosyal Bilimlerde SPSS İle Veri Analizi*. Bursa: Ezgi Kitabevi, 2004; 132.
- Brown TA. *Confirmatory Factor Analysis for Applied Research*. 1st Edition, NY: Guilford Publications, Inc., 2006.
- Büyükoztürk Ş. *Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı*. Ankara: Pegem Yayıncılık, 2004.
- Carter CD. *Doing Quantitative Psychological Research: From Design to Report*. UK: Psychology Press Ltd., 1997.
- Cheffers JTF ve ark. The development of an elementary physical education attitude scale. *Physical Educator*. 1976; (33): 30-33.
- Çapri B, Kan A. Öğretmen kişilerarası öz-yeterlik ölçeğinin Türkçe formunun geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 2006; 2(1): 48-61.
- Demirhan G, Altay F. Lise birinci sınıf öğrencilerinin beden eğitimi ve spor dersine İlişkin tutumları ölçeği II. *Hacettepe Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisi*. 2001; 10(2): 9-20.
- Demura SNC. A study of general attitudes of femela college student's towards physical education practice: construction of a questionnaire of general attitudes. *Kanazawa University Educational Science, Bulletin of the Faculty of Education*. 1991; (40): 247-257.
- Erkuş A. *Psikometri Üzerine Yazılar*. Ankara: Türk Psikologlar Derneği Yayınları, 2003; 151.
- Frias CM, Dixon RA. Confirmatory factor structure and measurement invariance of the memory compensation questionnaire. *Psychol Assess*. 2005; 17(2): 168-178.
- Gömlüksiz MN. Kitap okuma alışkanlığına ilişkin bir tutum ölçeğinin geçerlik ve güvenilirliği. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 2004; 14(2): 185-195.
- Güllü M, Güçlü M. Ortaöğretim öğrencileri için beden eğitimi dersi tutum ölçeğinin geliştirilmesi. *Niğde Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*. 2009; 3(2): 138-151.
- Güven Ö. Kırkpınar güreş kültürü. *Türk Dünyası Tarih Dergisi*, 1993; (80): 61-62.
- Güven Ö. *Türklerde Spor Kültürü*. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, 1999; 70-77.
- Güven Ö. Tarihi Kırkpınar Güreşleri. *Edirne*. 2005; (16): 14-15.
- Hu L, Bentler PM. Cutoff criteria for fit indexes in covariance structure analysis: conventional criteria versus new alternatives. *Structural Equation Modeling*. 1999; (6): 1-55.
- İnceoğlu M. *Tutum Algı İletişim*. Ankara: V Yayınları, 1993; 11-12.
- Korkmaz F. Voleybol sporcularını voleybola yönelten bazı motivasyonel faktörler. *Hacettepe Üniversitesi Voleybol Bilim ve Teknoloji Dergisi*. 2003; (2): 31.
- Kut S, Koşar N. *Aile ve Çevre Sorunlarının Genç Kışılığine Etkisi*. Ankara: Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı Gençlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü Yayını, 1998.
- Marsh HW, Balla J. Goodness of fit confirmatory factor analysis: the effects of sample size and model parsimony. 1992. <http://www.eric.ed.gov/PDFS/ED349316.pdf>, Erişim Tarihi: 15 Şubat 2011.
- Martens FL. A ccale for measuring attitude toward physical education in the elementary school. *The Journal of Experimental Education*. 1979; 47(3): 239-247.
- Öncü E. Gürbüz B, Tunçkol HM. *Basketbol tutum ölçeği: geliştirmesi, geçerliği ve güvenilirliği çalışması*. 4.Uluslararası Spor Bilimleri Kongresi. 2007; 90.
- Öncü E, Cihan H. *Sınıf öğretmenliği programı öğrencilerinin beden eğitimi dersine yönelik tutumları: geçerlik ve güvenilirlik çalışması*. 4.Uluslararası Spor Bilimleri Kongresi. 2007; 98.
- Öncü E, Güven Ö. *Futbola yönelik tutum ölçeğinin geçerlilik ve güvenilirlik çalışması*. Fenerbahçe Spor Kulübü 100.Yıl Spor ve Bilim Kongresi. 2007; 181.
- Öncü E. *Ana-Babaların Çocuklarının Beden Eğitimi Dersine Katılımına Yönelik Tutumları ve Beklentileri*. Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yayımlanmamış Doktora Tezi, 2007.
- Özdamar K. *Paket Programlar İle İstatistiksel Veri Analizi I*. 2.Baskı, Eskişehir: Kaan Kitabevi, 1999.
- Özer D, Aktop A. İlköğretim öğrencileri için hazırlanmış bir beden eğitimi dersi tutum ölçeğinin adaptasyonu. *Hacettepe Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisi*. 2003; 14(2): 67-82.
- Pehlivan Z. *Beden Eğitimi Dersi İçin Tutum Ölçeği Geliştirme*. 5.Uluslararası Spor Bilimleri Kongresi. 1998.
- Schermelleh-Engel K, Moosbrugger H. Evaluating the fit of structural equation models: test of significance and descriptive goodness-of-fit measures.

- Methods of Psychological Research Online*. 2003; 8(2): 23-74.
35. Schumacker RE, Lomax RG. *A Beginner's Guide to Structural Equation Modeling*. 1th Edition, NJ: Lawrence Erlbaum Associates, Inc., 1996.
 36. Sherif M, Sherif CW. *Sosyal Psikolojiye Giriş II*. Çev: M. Atakay ve A. Yılmaz, İstanbul: Sosyal Yayınlar, 1996; 112.
 37. Sherrill C, Toulmin M. *A Children's Attitude Inventory toward Physical Education*. Unpublished Manuscript. Denton: Texas Woman's University, 1977.
 38. Sümer N. Yapısal eşitlik modelleri. *Türk Psikoloji Yazıları*. 2000; 3(6): 49-74.
 39. Tabachnick BG, Fidell LS. *Using Multivariate Statistics*. 4th Edition, MA: Allyn and Bacon, Inc., 2001.
 40. Tavşancıl E. *Tutumların Ölçülmesi ve SPSS İle Veri Analizi*. 1.Baskı, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım, 2002; 50.
 41. Turgut MF, Baykul Y. *Ölçekleme Teknikleri*. Ankara: ÖSYM Yayınları, 1992; 173.
 42. Yıldız Ö. *Sınıf Öğretmenlerinin Beden Eğitimi Dersine Yönelik Tutumları ve Karşılaştıkları Problemler*. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, 2010.